

פתח לאיגרת הפורים – פתיחתא א

רבי יונתן פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא: (ישעיהו י"ד) וקמתי עליהם
וגוי והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם ה'. **שם - זה הכתב, שאר - זה
לשון, ניין - זה מלכות, ונכד - זו ושתי.**

1. רש"י מסכת מגילה דף י עמוד ב

פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא - כשהיה רוצה לדרוש בענין איגרת פורים
היה מתחיל לדרוש מקרא זה.

2. שפת אמת מסכת מגילה דף י עמוד ב

שם בגמ' ר' יונתן פתח לה פתחא להאי פרשתא, יראה לפרש שפתח פתח לכנוס
בענין הפרשה להבין מהות הפרשה ועי' רש"י ז"ל:

3. רש"י חבקוק פרק א פסוק ב עד אנה ה' - צופה היה ברוה"ק שעתיד
נבוכדנצר למלוך בכיפה ולהינות מיצר לישראל כענין שנאמר בנבואתו כי הנני
מקים את הכשדים וגוי ועל זאת היה מתאונן ומתפלל:

4. אלשיך חבקוק פרק א פסוק ב המשא אשר חזה חבקוק הנביא וכו'. הנה
קבלו רז"ל כי חבקוק נבא בימי מנשה, והתנבא על נפילת ישראל ביד
נבוכדנצר, והיה נכוח באש קנאתו באמת, באמור למה ילקו ישראל על ידי
איש רשע כמוהו, וכו'

5. תהלים פרק קלז

- (א) על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון:
(ב) על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו:
(ג) כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון:
(ד) איך נשיר את שיר יקוק על אדמת נכר:
(ה) אם אשכחך ירושלים תשכח מיני:
(ו) תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש
שמחתי:
(ז) זכר יקוק לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו ערו עד היסוד בה:
(ח) בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו:
(ט) אשרי שיאחו ונפץ את עלליך אל הסלע:

6. ישעיהו פרק יג:

(א) משא בבל אשר חזה ישעיהו בן אמוץ:

(א) משא בבל - משא פורענות שעל בבל: (רש"י)

(ג) אני צויתי למקדשי גם קראתי גבורי לאפי עליזי גאותי...

(ג) אני צויתי למקודשי - שיבאו ויתחילו לתגרות בם (בבבל) והם פרס ומדי אנשי כורש ודריוש שזמנתיים לכך: (רש"י)

(יז) הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשבו וזהב לא יחפצו בו:
(יח) וקשתות נערים תרטשנה ופרי בטן לא ירחמו על בנים לא תחוס עינם:
(יט) והיתה בכל צבי ממלכות תפארת גאון כשדים כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה:

(יט) צבי - ענין הדר ופאר כמו נחלת צבי צבאות גויים (ירמיה ג):
גאון - מלשון גאווה: (מצודת ציון ישעיהו פרק יג פסוק יט)

(כ) לא תשב לנצח ולא תשכן עד דור דור ולא יהל שם ערבי ורעים לא ירצו שם:
(כא) ורצו שם ציים ומלאו בתיהם אחים ושכנו שם בנות יענה ושעירים ירקדו שם:
(כב) וענה איים באלמנותיו ותנים בהיכלי ענג וקרוב לבוא עתה וימיה לא ימשכו: (ישעיהו פרק יג)

7. ישעיהו פרק יד

(א) פי ירחם יקוק את יעקב ובחר עוד בישראל והניחם על אדמתם ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב:
(ב) ולקחום עמים והביאום אל מקומם והתנחלום בית ישראל על אדמת יקוק לעבדים ולשפחות והיו שבים לשביהם ורדו בנגשיהם:
(ג) והיה ביום הניח יקוק לך מעצבד ומרגנז ומן העבדה הקשה אשר עבד בך:
(ד) ונשאת המשל הזה על מלך בבל ואמרת איך שבת נגש שבתה מדהבה:
(ה) שבר יקוק מטה רשעים שבט משלים:
(ו) מכה עמים בעברה מכת בלתי סרה רדה באף גוים מרדף בלי חשך:

(ז) נחה שקטה כל הארץ פצחו רנה: ...

(י) כלם יענו ויאמרו אליך [אל בבל] גם אתה חלית כמונו אלינו נמשלת:
(יא) הורד שאול גאונך המית נבליך תחתיד יצע רמה ומכסיד תולעה:
(יב) איך נפלת משמים הילל בן שחר נגדעת לארץ חולש על גוים:

(יב) משמים - ר"ל מרום המעלה והממשלה:

הילל בן שחר - אתה נ"נ אשר היית דומה לכוכב הבוקר המאיר ביותר:

נגדעת - נכרתה לנפול בארץ אתה המטיל גורלות על האומות על מי ילך להלחם כמי"ש כי עמד מלך בבל וכו' לקסם קסם וכו' (יחזקאל
(כא): (מצודת דוד ישעיהו פרק יד פסוק יב)

(יג) ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון:

(יד) אעלה על בכותי עב אדמה לעליון:

(טו) אך אל שאול תורד אל ירכתי בור:

(טז) ראיך אליך ישגיתו אליך יתבוננו הנה האיש מרגיז הארץ מרעיש ממלכות:

(יז) שם תבל כמדבר ועריו הרס אסיריו לא פתח ביתה:

(יח) כל מלכי גוים כלם שכבו בכבוד איש בביתו:

(יט) ואתה השלכת מקברך פנצר נתעב לבוש הרגים מטעני חרב יורדי אל אבני בור כפגר מובס:

(כ) לא תחד אתם בקבורה פי ארצך שחת עמך הרגת לא יקרא לעולם זרע מרעים:

(כא) הכינו לבניו מטבח בעון אבותם בל יקמו וירשו ארץ ומלאו פני תבל ערים:

(כב) וקמתי עליהם נאם יקוק צבאות והכרתי לבבל שם ושאר ונין ונכד נאם יקוק:

(כג) ושמתי למורש קפד ואגמי מים וטאטאתיה במטאטא השמד נאם יקוק צבאות:

8. (יב) ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם פלשונו בשם המלך אחשורש נכתב ונחתם בטבעת המלך:

9. (יג) ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבז:

(יד) פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים להיות עתדים ליום הנה (אסתר פרק ג)

(יג) פתשגן הכתב להנתן דת בכל מדינה ומדינה גלוי לכל העמים ולהיות היהודיים היהודים עתודים עתידים ליום הנה להנקם מאביהם: (אסתר פרק ח)

10. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף עט עמוד ב

מתני. כתב (על הגט) לשום מלכות שאינה הוגנת, לשום מלכות מדי, לשום מלכות יון, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה...גמי. מאי מלכות שאינה הוגנת? מלכות הרומיים. ואמאי קרי לה מלכות שאינה הוגנת? משום דאין להם לא כתב ולא לשון.

11. (ו) ויאמר יקוק הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות:

(ז) הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו:

(ח) ויפץ יקוק אתם משם על פני כל הארץ ויחדלו לבנת העיר: (בראשית פרק יא)

12. תוספות מסכת מגילה דף י עמוד ב ד"ה שאר זה לשון - קשה שעדיין הם מספרין [בבבל] בלשון ארמית ונראה דרוצה לומר [לשון מלכות] שהמלכים משתמשין בו שאין שאר [העם] מכירין בו.

13. דניאל ג (ד) וְכִרְזָא קְרָא בְחֵיל לְכוּן אֶמְרִין עֲמִמְיָא אֶמְיָא וְלִשְׁנֵיָא : (ה) בְּעֵדְנָא דִּי תִשְׁמְעוּן קַל קִרְנָא מְשֻׁרְקִיתָא קִיתְרוּס קִתְרוּס סְבָכָא פְּסִנְתְּרִין סוּמְפִנְיָה וְכֹל זְנִי זְמָרָא תְּפִלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצֵלָם דְּהָבָא דִּי הֶקִּים נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶכָא :

14. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

אבל אומות העולם שאוכלין ושותין - אין מתחילין אלא בדברי תיפלות. וכן בסעודתו של אותו רשע, הללו אומרים : מדיות נאות, והללו אומרים : פרסיות נאות. אמר להם אחשוורוש : כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדיי, רצונכם לראותה?

15. דניאל פרק ה :

(כו) דְּנָה פֶּשֶׁר מִלְתָּא מְנָא מְנָה אֱלֵהָא מְלָכוּתְךָ וְהַשְׁלֵמָה :

(כז) תִּקְל תְּקִילְתָּהּ בְּמֵאזְנֵיָא וְהַשְׁתַּכַּחְתָּ חֲסִיר :

(כח) פְּרִס פְּרִיסַת מְלָכוּתְךָ וַיְהִיבַת לְמַדֵּי וּפְרִס :

16. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

אמר רבא : שלחה ליה : בר אהוריריה (שומרי הסוסים-רש"י) דאבא! אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי, וההוא גברא אשתטי בחמריה.

17. ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרמט :

עוד שלחה לו שוטה טפש אם ביינך יצא לבך דע כי אני ושתי המלכה בתו של בלשצאר בנו של נבוכדנאצר אותו שהיה מתקלס במלכים ורוזנים נעשו מאומה לפניו שכן הוא אומר והוא במלכים יתקלס ורוזנים משחק לו, לא היית כקסדור לרוץ לפני מרכבת אבי, ואלו היה אבי קיים לא נשאת לי, ואתה מבקש להכניסני ערומה, ובשביל כבודך איני נכנסת שלא תעשה שקרן בפני גדולים שאם אני נכנסת ואיני נאה יאמרו המלך שקרן הוא ואם נמצאתי נאה הם אומרים טפש זה משתמש בנאה זו והורגין אותך כדי ליטול אותי